

УДК 331.5; 338.2
JEL: E17, E69, J23, O11
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2024/224-1/6>

Олена КРАСОТА, канд. екон. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0001-8840-3119
e-mail: helena555@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

МОДЕЛЬ СТРАТЕГІЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Вступ. Доводиться ідея, що питання макроекономічної стабілізації національної економіки є одними з найактуальніших у сучасних економічних дослідженнях. Зазначено, що економічні, соціальні, геополітичні та інші потрясіння початку XXI ст. демонструють вразливість економічних систем до внутрішніх і зовнішніх шоків, вимагають переосмислення поточних цілей і пошук нових інструментів для їх досягнення. Акцентовано увагу, що на макроекономічну стабільність української економіки впливають багато факторів, зумовлених процесами невизначеності і непередбачуваності, зокрема повномасштабне російське вторгнення в Україну. Ці фактори вносять нові корективи в існуючі теоретичні підходи до управління макроекономічною стабільністю.

Методи. Методологічною основою пропонованої моделі обрано вагомі міжнародні та вітчизняні документи у сфері стратегічного планування та економічної безпеки (остання розуміється як макроекономічна стабілізація). На основі їх аналізу обґрунтовано авторський підхід до формування моделі стратегії макроекономічної стабілізації української економіки, яку пропонується здійснювати на засадах соціальної інклюзії.

Результати. Виокремлено основні етапи формування моделі стратегії макростабілізації на основі соціальної інклюзії, наповнено кожен етап конкретним змістом. Наведено авторське трактування соціальної інклюзії, її основних форм прояву. Запропоновано кількісне оцінювання соціальної інклюзії на основі її інтегрального індексу та агрегованих субіндексів кожної із форм її прояву. Окреслено коло наявних проблем, які не дозволяють повною мірою використати потенціал соціальної інклюзії для макроекономічної стабілізації національної економіки. Ці питання пов'язані із формуванням і нормативним закріпленням набору простих, вимірних і доступних економічних та соціальних показників соціальної інклюзії, форм її прояву, на основі яких можна визначати ступінь макроекономічної стабільності / нестабільності; визначенням характеристичних значень індикаторів соціальної інклюзії; розробкою методології їхнього нормування; визначенням відповідних вагових коефіцієнтів для кожного показника інклюзії.

Висновки. Підсумовано, що одним із шляхів пришвидшення макроекономічної стабілізації національної економіки є залучення (інклюзія) усіх членів суспільства у суспільне життя через їхній недискримінаційний доступ до розподілу доходів і майна, до трудової або підприємницької діяльності та до їх участі у публічному управлінні.

Ключові слова: макроекономічна стабілізація, державне стратегічне планування, модель стратегії макроекономічної стабілізації, соціальна інклюзія, форми прояву соціальної інклюзії, стратегічні цілі.

Вступ

На рубежі XX-XXI ст. макроекономічна стабільність як явище й одна з головних цілей економічного розвитку привертає увагу все більшої кількості дослідників та експертів. Глибинні трансформації економічних систем, циклічність суспільного розвитку та динамічність глобалізаційних процесів, економічна невизначеність, виникнення внутрішніх і зовнішніх диспропорцій тощо демонструють порушення стабільності економічного розвитку на рівні світової та національних економік, неспроможність ринкової системи відновити порушений баланс. На сучасному етапі визначальними факторами економічної нестабільності стали різкі зміни в геополітичних процесах, порушення світового порядку та повномасштабне російське вторгнення в Україну, що стало найсерйознішим викликом європейській і світовій стабільності та безпеці з часів Другої світової війни. Повномасштабна війна в Україні, з одного боку, порушує макроекономічну стабільність української економіки, а з іншого, змінює архітектуру європейської і світової безпеки. Сьогодні досягнуто точки біфуркації, яка є свідченням такого критично невизначеного стану економічної системи, коли екзистенційно важливим є обрання атрактора, що приведе до стабілізації і визначеності.

Власне макроекономічна стабільність відображає такий стан національної економіки, за якого до мінімуму зведена її уразливість до внутрішніх і зовнішніх шоків. Макростабільність є необхідною передумовою економічного зростання, не заважає останньому, а навпаки, забезпечує його, закладає підвалини для стійкого зростання. Якщо розвиток економіки умовно порівняти зі зведенням будинку, то економічне зростання – це його дах, верхівка,

стінами виступають ефективні інституції, судова реформа, верховенство права, боротьба з корупцією, а макроекономічна стабільність – це фундамент будівлі, без якого вся конструкція не має можливості існувати.

Існуючі наукові дослідження макроекономічної стабільності різних національних економік концентрують увагу на з'ясуванні її залежності переважно від фінансових і монетарних факторів (низька і стабільна інфляція, низький дефіцит державного бюджету та державного боргу, передбачуваний курс валют). Однак практика розвитку провідних країн світу демонструє недостатню ефективність використання інструментарію винятково фінансової і монетарної політики для відновлення макроекономічної стабільності. Підтвердженням цього є періодичні кризові потрясіння світової і національних економік, а також практика еволюції європейського законодавства щодо розширення критеріїв макроекономічної стабілізації і використання й інших видів політик, зокрема соціальної (Красота, 2023, с. 16–32).

Вважаємо, що нарізла необхідність, по-перше, виходу за межі усталеного тлумачення макроекономічної стабільності як такої, що може досягатись винятково засобами фінансової і монетарної політики; по-друге, формування нового теоретико-методологічного підходу в поясненні феномена макроекономічної стабільності через доповнення фінансових і монетарних детермінант стабілізації соціальними, їх взаємодією. Ідеться про доцільність формування своєрідного фіскально-монетарного і соціального водночас міксу в поясненні макроекономічної стабілізації національної економіки. При цьому основним змістом і метою соціальної політики національних економік є, на наше переконання, саме соціальна інклюзія. Вона має

© Красота Олена, 2024

різні форми прояву і способи досягнення результатів, вимагає особливої уваги урядів та застосування специфічних інструментів. Актуальною стає розробка моделі стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на засадах соціальної інклюзії. Формування цієї стратегії є одним із поточних завдань уряду.

Огляд літератури. Аналіз сучасної вітчизняної та зарубіжної наукової літератури свідчить про відсутність уніфікованого підходу до розуміння сутності поняття "макроекономічна стабільність" національної економіки. Виділяють різні підходи до визначення її сутності, наведено найбільш поширені з них.

1. Ототожнення макростабільності зі станом макроекономічної рівноваги, що відображено у роботах Дж. М. Кейнса, представників посткейнсіанства Дж. Хікса, Е. Хансена та інших (домінуюча ідея XX ст.).

2. Визначення стану макроекономічної стабільності на основі відсутності значних коливань одного або декількох показників стану національної економіки: цінової стабільності (Agenor, & da Silva, 2012), державного боргу (Corsetti et al., 2013), дотримання правил монетарної політики та стабільності ставок на фінансові ресурси (Mavroeidis, 2010), інституційного фактора стабільності середовища (Cukierman, Webb, & Neyapti, 1992), фактора політичної нестабільності як причини загальної вразливості економічної системи (Cukierman, Edwards, & Tabellini, 1992).

3. Зведення макростабільності до певного виду державного управління (Ames et al., 2001; Kuroyanagi et al., 1996).

4. Обрання для фіксації стану макростабільності широкого набору критеріїв, що характерне для початку XXI ст. (Tanase, D., Tanase, A., & Frant, 2012).

Чимало прикладів формування широкого набору макростабілізаційних критеріїв демонструють вагомими міжнародні та європейські документи, а саме: "Договір про утворення Європейського Союзу" (відомий як Маастрихтський договір); "Пакт стабільності і зростання", "Європейська стратегія стабільності та зростання" (Лісабонська стратегія); "Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання", "Цілі сталого розвитку" (EUROPE 2020, 2010; Lisbon European Council, 2000; Stability and Growth Pact, 1997; The Sustainable development goals, 2015; Treaty on European Union, 1992). Аналіз зазначених документів дозволяє виділити таку закономірність:

по-перше, спостерігається відмова від використання одного або декількох показників для фіксації стану макроекономічної стабільності;

по-друге, відбувається перехід до застосування набору показників, у якому об'єднуються не лише фінансові, монетарні показники та показники рівня економічного багатства, але і соціальні показники;

по-третє, з'ясовано, що першим європейським макростабілізаційним документом, у якому оголошено боротьбу із соціальною ексклюзією та рух до соціальної інклюзії, стала Лісабонська стратегія (2000), а у подальших документах розширюється коло інклюзивних завдань у контексті макроекономічної стабілізації національних економік.

У той час, як питанням відновлення макроекономічної стабільності приділялося достатньо уваги протягом останнього століття, феномен соціальної інклюзії залишається відносно новим для наукових досліджень, а термін і досі не має універсального визначення. Перші серйозні теоретичні спроби дослідження соціальної інклюзії були здійснені в середині 90-х років XX ст. Спочатку це явище суспільного життя привертало увагу лише

дослідників-соціологів і широко використовувалось у соціологічних дослідженнях, і лише згодом стало об'єктом вивчення економічної науки. Зокрема, Х. Сілвер розглядав її з огляду відображення розриву соціальних і символічних зв'язків між окремими особами та суспільством, нездатності держави до встановлення солідарності (Silver, 1994). Загальноприйнятим у сучасних дослідженнях є погляд на соціальну інклюзію як поняття, що протилежне соціальній ексклюзії (Atkinson, & Marlier, 2010; Levitas, 2003). Такий підхід пояснюється тим, що власне теорія соціальної інклюзії бере свій початок із теорії соціальної ексклюзії (виключення окремих осіб та/або спільнот із певних сфер суспільного життя), яка сформувалася на початку 70-х рр. XX ст. у Франції. Однак широке використання цього підходу, на нашу думку, зводить її економічний зміст і не дозволяє розглядати як самостійну категорію. Результати дослідження змісту соціальної інклюзії, сприятливих умов для її практичної реалізації та тих видів політики, що найбільше сприяють цьому, відображено в працях західних науковців, фахівців Науково-дослідного Інституту соціального розвитку ООН (Hujo, & Yi, 2015) та вітчизняних дослідників (Радіонова, 2020).

Відаючи належне вагомим науковим здобуткам вітчизняних і зарубіжних дослідників, визнаючи наукову цінність їхнього творчого доробку у проблематиці макростабільності та соціальної інклюзії, потрібно зазначити, що в науковій економічній літературі дотепер недостатньо уваги приділено ролі соціальної інклюзії у макроекономічній стабілізації національної економіки, відсутні дослідження щодо розробки макростабілізаційної моделі на основі соціальної інклюзії.

Метою дослідження є розробка моделі формування стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки, яка може здійснюватися на засадах соціальної інклюзії.

Методи

Методологічною основою пропонованої моделі стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії є вихідні положення, що містяться у вагомих європейських та вітчизняних макростабілізаційних і стратегічних документах, а саме:

- у європейському документі "Macroeconomic Imbalance Procedure" ("Процедура макроекономічного дисбалансу"), що визначає перелік показників вимірювання макростабільності та пропонує порогові значення її вимірювання на основі наявних зовнішніх і внутрішніх дисбалансів та дисбалансів ринку праці (Macroeconomic Imbalance Procedure, 2013);

- у вітчизняних документах "Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" та "Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року", у яких поняття макростабільності закладено в сутності самого явища "економічна безпека", наведено приклад розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки на основі даних її середньозважених субіндексів, запропоновано (на основі експертних оцінок) нормування індикаторів та характеристичні значення для кожного з індикаторів економічної безпеки (Методичні рекомендації..., 2013; Про Стратегію економічної безпеки..., 2021);

- у проекті Закону України "Про державне стратегічне планування", що дає розуміння формування структури стратегії, її етапів та наповнення кожного з них змістом (Про державне стратегічне планування, 2017).

На основі аналізу згаданих документів виокремлено ті ідеї, які можуть бути використані для розробки моделі стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії.

В основу представленого дослідження покладено також ряд загальнонаукових і спеціальних методів: морфологічного аналізу – для уточнення категоріального змісту соціальної інклюзії; групування та систематизації – для виокремлення форм прояву соціальної інклюзії; аналізу та синтезу – для розробки рекомендацій щодо модифікації соціальної політики на основі соціальної інклюзії, для визначення етапів стратегії макроекономічної стабілізації; системно-структурного аналізу – для формування моделі стратегії макроекономічної стабілізації української економіки на основі соціальної інклюзії. Для формалізації та унаочнення результатів дослідження застосовано статистичні методи – табличний, формульний та візуальний інтерпретації.

Результати

У період економічної невизначеності, турбулентності і нестабільності надзвичайної ваги набувають управлінські рішення, спрямовані на відновлення макроекономічної стабільності національної економіки, які визначають ефективність економічної політики. Це ставить перед урядом країни завдання відповідально обирати не тільки мету подальшого розвитку, але й інструменти її реалізації, адекватні викликам сьогодення.

Слід розрізняти процес формування політики макростабілізації та процес її реалізації. Зокрема, процес формування політики представляє собою обґрунтування пріоритетних цілей, які відбивають інтереси і потреби суспільства, та вибір інструментів її практичної реалізації. Це ухвалення державних рішень, пов'язаних із законодавчим процесом (перебуває в компетенції парламенту) та оперативним управлінням з боку органів виконавчої влади (є у відповідальності уряду, міністерств, відомств, органів державного управління на місцях). У той же час процес реалізації політики має суто прикладний характер і передбачає практичне застосування обраних інструментів. Як було вже зазначено, досі такими інструментами вважалися винятково інструменти фінансової і монетарної політик.

На рис. 1. представлено наше узагальнене бачення процесів формування та реалізації політики макроекономічної стабілізації національної економіки, яка передбачає поєднання інструментів фінансової, монетарної, а також соціальної політик, остання з яких здійснюється на основі соціальної інклюзії.

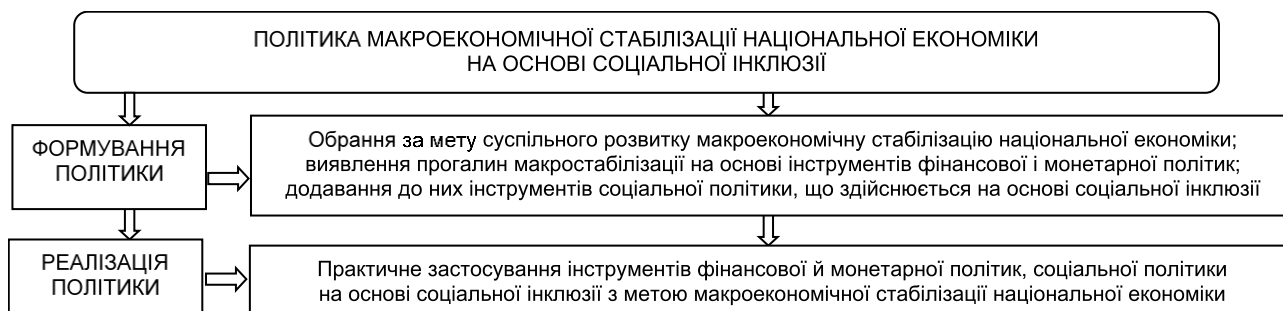

Рис. 1. Складові політики макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії

Джерело: складено автором.

Як віддзеркалює рис. 1, основною проблемою сучасного розвитку національної економіки є порушення макроекономічної стабільності. Відповідно пріоритетною ціллю поточної економічної політики має бути макроекономічна стабілізація, досягнення якої має відбуватися інструментами фінансово-монетарного і соціального міксу, а соціальна політика має реалізовуватися на основі соціальної інклюзії. На сьогодні немає жодного вітчизняного нормативного документа, який би в повному обсязі унормовував поняття соціальної інклюзії, її значення для макроекономічної стабілізації національної економіки, визначав показники й індикатори її вимірювання. Першим кроком на шляху формування зазначеної політики має стати розробка *моделі стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії*.

У цілому, будь-яка стратегія представляє собою узагальнювальний, не деталізований та не конкретизований план дій для досягнення поставлених цілей, що охоплює тривалий проміжок часу (не менше 10 років). Власне термін "стратегія" має витоки з військової справи (з дав.-грец. – мистецтво полководця), а вже з другої половини XX ст. почав застосовуватись у сфері бізнесу і державного управління як вагомий елемент стратегічного планування. Значущість стратегії полягає в тому, що в умовах обмежених виробничих ресурсів її завданням є ефективне використання наявних ресурсів для досяг-

нення пріоритетної мети. Таким чином, стратегія – це визначеність у таких питаннях:

- чого суспільство хоче досягти, тобто, якою є мета суспільного розвитку;
- для чого це потрібно, тобто, який результат прагнемо отримати;

- як буде досягнуто поставленої мети в умовах обмежених ресурсів і мінливого макроекономічного середовища, тобто, які інструменти будуть використовуватись.

Головний акцент у стратегії як інструменті управління робиться на факторі розвитку національної економіки. Відповідно до чинного законодавства України стратегія розвитку національної економіки розробляється центральним органом виконавчої влади, відповідальним за формування та забезпечення реалізації державної політики соціально-економічного розвитку, на 10-річний період. За поданням Кабінету Міністрів України проект цієї стратегії розвитку затверджується Указом Президента України (Про державне стратегічне планування, 2017).

Розширена стратегія розвитку національної економіки передбачає наявність таких її складових елементів:

- 1) стратегічні цілі та індикатори їх досягнення на 10-річний період та проміжні індикатори на 5-річний період;
- 2) результати аналізу тенденцій, характеристика та основні проблеми соціально-економічного розвитку, гео-економічного положення та конкурентних переваг

країни, результати проведення оцінювання її виробничого, трудового, природно-ресурсного, наукового та фінансового потенціалів;

3) пріоритетні напрями розвитку держави, основні завдання із зазначенням етапів їх виконання.

Для реалізації поставленої мети і виконання окреслених завдань до стратегії розвитку національної економіки має також додаватися ряд важливих доповнювальних документів, а саме:

- довгостроковий прогноз основних макроекономічних показників;
- демографічний прогноз;
- прогноз науково-технічного розвитку (Про державне стратегічне планування, 2017).

Протягом декількох останніх років в Україні затверджено кілька стратегій розвитку на загальнонаціональному рівні, а саме: Стратегія національної безпеки України "Безпека людини – безпека країни" (2020); Національна економічна стратегія на період до 2030 року (2021); Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року (2021); Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки (2021); Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (2021)

Із наведеного переліку стратегій висновується, що дві із п'яти названих стратегій (це 40 %) мають на меті

забезпечення національної економічної безпеки, під якою ми розуміємо макроекономічну стабільність. Однак, на наш погляд, у цьому переліку бракує стратегії, яка була б спрямована на макроекономічну стабілізацію національної економіки в умовах поточних викликів, зокрема на новій основі – через використання переваг соціальної інклюзії.

Модель будь-якої стратегії передбачає визначення і послідовне проходження її обов'язкових етапів. На рис. 2. представлено уніфіковану структуру стратегії, яка передбачає виокремлення таких шести основних етапів.

Етап 1: визначення візії.

Етап 2: аналіз поточного стану та окреслення ключових проблем.

Етап 3: визначення стратегічних цілей.

Етап 4: формування завдань, спрямованих на досягнення стратегічних цілей.

Етап 5: визначення цільових індикаторів.

Етап 6: окреслення очікуваних результатів.

Використання такої уніфікованої структури стратегії, яка представлена на рис. 2, дає змогу чітко окреслити бачення візії майбутнього, зрозуміти поточну ситуацію та виділити існуючі проблеми, сформулювати стратегічні цілі відповідно до візії, сформулювати завдання, які необхідно виконати, встановити цільові індикатори, прогрес у досягненні яких свідчить про рух у бік реалізації поставлених цілей, окреслити очікувані результати.

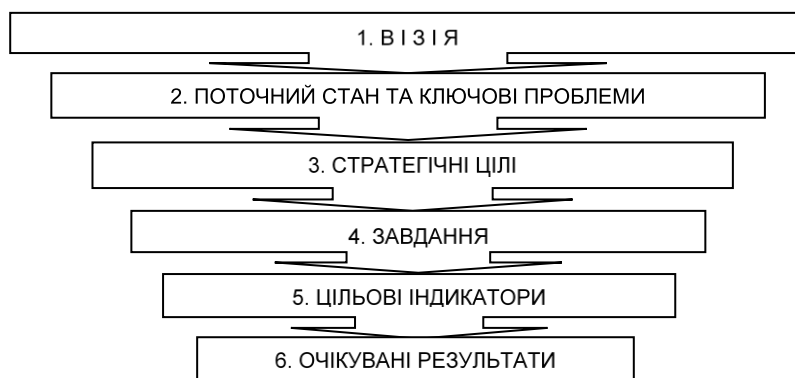

Рис. 2. Уніфікована структура стратегії

Джерело: складено автором.

Відобразимо наш погляд на формування моделі стратегії макростабілізації національної (української) економіки на основі соціальної інклюзії, виокремимо її

основні етапи та наповнимо кожен етап конкретним змістом (табл. 1).

Таблиця 1

Модель стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на засадах соціальної інклюзії

Етапи	Обґрунтування
1. Візія	Макроекономічна стабілізація національної економіки в умовах поточних викликів, зокрема спричинених воєнною агресією рф проти України
2. Аналіз поточного стану і ключових проблем	• порушення макроекономічної стабільності в економіці; • високий рівень нерівності, бідності та ексклюзії; • відтік людського капіталу за кордон та дисбаланс на ринку праці; • недостатні стимули до прояву громадянського активізму; • неефективна соціальна політика, яка базується на наданні соціальної допомоги широкому колу ексклюзивних осіб (пасивна соціальна політика); • очікуване збільшення кількості ексклюзивних (виключених із суспільного життя) осіб, спричинених воєнною агресією рф проти України
3. Стратегічні цілі	Відновлення макроекономічної стабільності національної економіки шляхом: • реалізації соціальної політики на основі соціальної інклюзії; • ефективної взаємодії фінансової, монетарної та соціальної політик, використання інструментарію фінансово-монетарного і соціального міксу

Закінчення табл. 1

Етапи	Обґрунтування
4. Завдання, спрямовані на досягнення стратегічних цілей	Здійснення заходів, спрямованих на: • обмеження нерівності, скорочення бідності та ексклюзії; • повернення людського капіталу та збалансування ринку праці; • віднаходження нових стимулів до прояву громадянського активізму, зокрема через популяризацію волонтерства і благодійництва в умовах війни і порушення макростабільності; • модернізацію соціальної політики, перехід від пасивної до активної соціальної політики на основі соціальної інклюзії; • створення умов для включення (інклюзії) в усі сфери суспільного життя (освіту, охорону здоров'я, на ринок праці через працевлаштування та/або ведення підприємницької діяльності, культурне, політичне життя тощо) потенційно ексклюзивних осіб, значне збільшення кількості яких очікується через війну рф проти України
5. Цільові індикатори	• визначення множинності цільових індикаторів соціальної інклюзії відповідно до її трьох форм прояву; • розрахунок соціальної інклюзії як фактора макростабілізації через її інтегральний індекс (I_{inc}); • розрахунок інтегрального індексу соціальної інклюзії через агреговані субіндекси (I_{form}) за кожною з пропонованих форм її прояву
6. Очікувані результати	Макроекономічна стабілізація національної економіки на засадах соціальної інклюзії у довгостроковому періоді

Джерело: складено автором.

Вище окреслено наше трактування моделі стратегії макроекономічної стабілізації української економіки на засадах соціальної інклюзії. Розглянемо кожен виділений етап детальніше.

Етап 1. Візією як національної ідеї країни на довгостроковий період обрано її макроекономічну стабілізацію, яку пропонується здійснювати на основі соціальної інклюзії.

Етап 2. Аналіз поточного стану і ключових проблем національної економіки дозволяє зробити висновки: по-перше, про порушення стабільності економічного розвитку в умовах поточних викликів; по-друге, про виникнення нових форм ексклюзії, пов'язаних із повномасштабним вторгненням рф в Україну; по-третє, про неефективність пасивної соціальної політики.

Етап 3. Стратегічними цілями відновлення макроекономічної стабільності національної економіки пропонується обрати, по-перше, модернізацію соціальної політики, а саме, здійснення переходу від пасивної до активної політики, що можливе на основі соціальної інклюзії; по-друге, застосування інструментарію фіскально-монетарного і соціального міксу.

Етап 4. Основними завданнями, спрямованими на досягнення стратегічних цілей, є ті, що пов'язані з підвищенням рівня інклюзії окремих осіб і спільнот в усіх сферах суспільного життя.

В Україні сьогодні відбувається осмислення самої ідеї соціальної інклюзії. Тому в запропонованій моделі додаткового обґрунтування потребують питання, пов'язані зі змістом, формами прояву та вимірюваністю соціальної інклюзії. Україномовний термін "соціальна інклюзія" походить від англійського "social inclusion". Він не має сталого україномовного аналогу й у найбільш спрощеному розумінні означає "залучення", "включення", "долучення" у різні сфери життя суспільства усіх його членів, без будь-яких відмінностей і обмежень (Acemoglu, & Robinson, 2012).

Під соціальною інклюзією розуміємо соціально-економічні відносини з приводу досягнення такої бажаної ситуації, за якої всі члени суспільства мають достатні можливості та реальний доступ до споживання благ і користування ресурсами, до трудової та/або підприємницької діяльності, до участі в процесах управління та в усіх сферах життя суспільства. Це відносини щодо включення окремих осіб та спільнот у суспільне (економічне, громадянське, політичне тощо) життя на основі рівності

базових умов, участі та довіри. Соціальна інклюзія є, на нашу думку, багатоаспектною категорією. Ця багатоаспектність проявляється, зокрема, у тому, що соціальна інклюзія: по-перше, є способом боротьби з ексклюзією та різними бар'єрами (бідністю, нерівністю тощо); по-друге, передбачає забезпечення участі всіх членів суспільства в його житті як повноцінних представників (Красота, 2023).

Етап 5. Визначення цільових індикаторів соціальної інклюзії потребує уточнення економічного змісту останньої через виокремлення основних форм її прояву. Вважаємо, що соціальна інклюзія проявляється через три її форми, а саме, через недискримінаційний, рівний доступ усіх членів суспільства до:

- розподілу доходів і майна, користування ресурсами, до базових умов (ресурсів) життєдіяльності;
- трудової та/або підприємницької діяльності;
- участі в публічному управлінні (рис. 3) (Krasota, & Melnyk, 2020).

Припускаємо, що презентовані на рис. 3 форми прояву соціальної інклюзії пов'язані між собою, тобто інклюзія не може існувати лише в якійсь одній із форм за відсутності інших. Рівний доступ до користування ресурсами, базових умов (ресурсів) життєдіяльності та розподілу благ у суспільстві сприяє повнішому задоволенню потреб окремих осіб і спільнот. Тут важливими є не тільки грошові аспекти життєдіяльності (розподіл доходів і майна), а й такі негрошові аспекти, як безбар'єрний недискримінаційний доступ до послуг системи охорони здоров'я, освіти, культури тощо.

Офіційна трудова і підприємницька діяльність на основі соціальної інклюзії означає рівний доступ усіх громадян до працевлаштування. Ідеться про те, що працевлаштування ексклюзивних осіб вимагає подекуди додаткового фінансування для пристосування робочого місця до особливих потреб таких працівників. Для традиційних форм ведення бізнесу така практика не приваблива й зумовлює пошук нових форм трудової діяльності. Ними, вважаємо, можуть стати жіноче, молодіжне, мале, ветеранське та, особливо, соціальне підприємництво. При цьому зайнятість як інклюзивний процес не обмежується тільки включенням ексклюзивних осіб до ринку праці, а є способом отримання зароблених (а не перерозподілених) доходів і економічних благ, забезпечення вищого рівня добробуту, самореалізації у професійній сфері.

Рис. 3. Ідентифікація форм прояву соціальної інклюзії, які є складниками її змісту

Джерело: складено автором.

Особливої ваги соціальна інклюзія, що реалізується через розширення доступу до трудової та/або підприємницької діяльності, набуває в умовах поточної повномасштабної російсько-української війни, коли спостерігається знищення, банкрутство або релокація бізнесу, різке скорочення робочих місць, зростання безробіття, поява значної кількості відносно нових груп ексклюзивних осіб – внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни, осіб з інвалідністю внаслідок війни (військовослужбовців, учасників бойових дій, які отримали поранення, контузію, каліцтво чи інші ушкодження стану здоров'я, одержані під час захисту незалежності України) та інших. Для них характерна не тільки втрата робочих місць і постійного заробітку, а й складнощі в адаптації до потреб ринку праці в умовах війни, наявність прогалин у розумінні правил ведення підприємницької діяльності та її форм (соціальне, молодіжне, жіноче підприємство тощо), незнання основ бізнес-планування та механізмів управління своїм бізнесом. Ситуація з працевлаштуванням ветеранів війни та осіб з інвалідністю внаслідок війни є особливо тривожною і нестабільною. З одного боку, особи, які тривалий час присвятили захисту Батьківщини та її незалежності, "випали" із цивільного життя, часто відчують себе непридатними, недостатньо освіченими або недостатньо кваліфікованими для отримання постійної цивільної роботи. З іншого боку, перешкодами цивільному працевлаштуванню цієї категорії осіб стають проблеми зі станом їхнього здоров'я, з отриманням фізичних та психологічних травм, проблеми соціалізації. Названі групи ексклюзивних осіб – внутрішньо переміщені особи, ветерани війни, особи з інвалідністю внаслідок війни – потребують не стільки і не тільки соціальної допомоги з боку держави (що забезпечує пасивна соціальна політика), скільки створення умов для їхнього нового доступу до ринку праці та адаптації до його потреб, отримання нової кваліфікації тощо. Останнє забезпечує активна соціальна політика, яка зрештою дозволяє громадянам бути залученими у суспільне життя і відчувати власну соціальну значущість у життєдіяльності суспільства. Таким чином, інклюзивний підхід до працевлаштування вирішує цілий ряд соціальних і економічних проблем, насамперед в умовах нестабільності економічного розвитку.

Участь у публічному управлінні передбачає рівний доступ всіх громадян – жінок, осіб з інвалідністю, представників національних меншин та інших – до вагомих

ролей у політичному і громадянському житті суспільства. Громадянський активізм сприяє зростанню самоповаги, суспільної значущості, зміцненню громадянського суспільства. Це потужний засіб соціалізації, що зменшує відчуженість, ексклюзію окремих осіб і спільнот, орієнтує їх на виконання суспільно корисних справ.

Виділені нами форми прояву соціальної інклюзії мають соціальні, економічні та політичні наслідки, через які соціальна інклюзія може впливати на відновлення макроекономічної стабільності національної економіки. З'ясувати вплив соціальної інклюзії на макроекономічну стабільність можна тільки через кількісне оцінювання її фактичного стану. Однак соціальній інклюзії бракує не тільки необхідного рівня точності категоріального визначення, але й інструментарію простого і чіткого кількісного оцінювання. Наразі соціальна інклюзія через відсутність механізму її кількісного вимірювання є переважно якісним показником, що не дозволяє повною мірою використовувати її як інструмент макростабілізації. Саме тому виникла нагальна потреба в розробці аналітичного інструментарію кількісного оцінювання рівня соціальної інклюзії. Вважаємо, що такий аналітичний інструментарій має містити алгоритм розрахунку інтегрального індексу соціальної інклюзії, а також агрегованих субіндексів форм її прояву.

Процедура інтегрального оцінювання соціальної інклюзії має здійснюватися у визначеному для всіх інтегральних індексів порядку:

- 1) формування переліку індикаторів;
- 2) визначення характеристичних значень індикаторів;
- 3) нормування індикаторів;
- 4) визначення вагових коефіцієнтів;
- 5) розрахунок агрегованого субіндексу кожної із форм прояву соціальної інклюзії та її інтегрального індексу в цілому.

Першим кроком на шляху до кількісного оцінювання соціальної інклюзії має стати визначення переліку показників інклюзії відповідно до трьох виділених нами форм її прояву. Перелік цих показників, які відображають різні аспекти інклюзивності, залученості окремих осіб і спільнот у суспільне життя, є достатньо широким. Проте обмежимося лише тими з них, по яких наразі є статистичні дані. Отже, кожну із форм прояву соціальної інклюзії можна виміряти на основі визначених показників, зокрема тих, що представлені в табл. 2.

Таблиця 2

Цільові індикатори моделі стратегії макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії

Показник	Дані української статистики (рік)	Джерело вхідної інформації
<i>Показники рівності / нерівності розподілу доходів і майна та доступності базових умов (ресурсів) життєдіяльності</i>		
Децильний коефіцієнт диференціації грошових доходів (співвідношення між доходами 10 % найбагатшої групи населення та 10 % її найбіднішої групи), рази	3,1 (2021)	Державна служба статистики України
Індекс Джині (коефіцієнт концентрації по грошових доходах)	0,257 (2021)	Державна служба статистики України
Частка людей, що проживає за межею бідності, від загальної їх кількості, %	5,5 (2021); 24,1 (2022)	Державна служба статистики України
Частка домогосподарств, які мають доступ до мережі "Інтернет" удома, у середньому по Україні, %	82,7 (2021)	Державна служба статистики України
Частка домогосподарств сільської місцевості, які мають доступ до мережі "Інтернет" удома, %	72,8 (2021)	Державна служба статистики України
Частка домогосподарств, задоволених своїми житловими умовами, %	57,5 (2021); 58,8 (2022)	Державна служба статистики України
Частка населення, яка має зручний доступ до громадського транспорту, від загальної кількості населення, %	75,7 (2021)	Державна служба статистики України
Забезпеченість інклюзивно-ресурсних центрів спеціалізованими педагогічними працівниками (вчителями-логопедами / дефектологами / реабілітологами, практичними психологами) від загальної потреби, %	81,7 (2023)	Міністерство освіти і науки України
Доступність закладів загальної середньої освіти для маломобільних груп населення, %	77,6 (2023)	Міністерство освіти і науки України
<i>Показники трудової та/або підприємницької діяльності</i>		
Рівень молодіжного безробіття (у віці до 35 років), %	23 (2022)	Державна служба зайнятості України
Рівень жіночого безробіття, %	10,2 (2022)	Державна служба зайнятості України
Кількість малих підприємств на 10 тис. населення, од.	85 (2021)	Державна служба статистики України
Частка зайнятих у малому підприємстві від загальної кількості найманих працівників, %	63,6 (2020)	Державна служба статистики України
Частка середнього класу від загальної кількості населення (самооцінка домогосподарств за рівнем доходів), %	1,1 (2019)	Державна служба статистики України
<i>Показники участі в публічному управлінні</i>		
Частка громадян, які довіряють центральній владі (президенту / уряду), від загальної їх кількості, %	76/39 (2023)	Київський міжнародний інститут соціології
Частка громадян, які довіряють місцевій владі, від загальної їх кількості, %	50 (2023)	Київський міжнародний інститут соціології
Частка громадян, які довіряють Збройним Силам України, від загальної їх кількості, %	95 (2023)	Київський міжнародний інститут соціології
Частка громадян, які довіряють волонтерським організаціям, від загальної їх кількості, %	87 (2023)	Київський міжнародний інститут соціології
Частка громадян, які довіряють громадським організаціям, від загальної їх кількості, %	55 (2023)	Київський міжнародний інститут соціології

Джерело: складено автором за (Динаміка довіри..., 2024; Інклюзивне навчання..., 2023; Обстеження умов..., 2023; Статистика..., 2024).

У табл. 2 наведено перелік показників соціальної інклюзії за кожною з трьох форм її прояву, їхні фактичні статистичні дані та ймовірні джерела отримання вхідної інформації. При цьому слід зауважити, що запропонований перелік показників не є повним, він потребує ретельного перегляду, корегування та доповнення. Ці показники слід розуміти як такі, що відображають мінливий характер макроекономічної стабільності. Доповнити цей перелік показників можна, наприклад, тими з них, які відображатимуть фактологічні соціально-психологічні очікування громадян, віддзеркалюватимуть їхню задоволеність або незадоволеність чимось, їхню схильність / неохильність до чогось. Кількість показників соціальної інклюзії для досягнення макроекономічної стабільності національної економіки може сягати від кількох десятків до сотні. Доцільно навести приклад, що методологія розрахунку індексу економічної безпеки України передбачає використання 126 окремих індикаторів, визначених на основі опитування респондентів та на статистичних даних, а в Стратегії економічної безпеки до 2025 р. ця

кількість вже скорочена до 35 (Методичні рекомендації..., 2013; Про Стратегію економічної безпеки..., 2021).

Під час формування переліку індикаторів слід дотримуватись принципів репрезентативності, достовірності та інформаційної доступності. Це означає, що при визначенні показників соціальної інклюзії слід виділяти найбільш вагомі показники кожної з її форм прояву, які адекватно відображають розвиток суспільства по інклюзивній траєкторії розвитку та які під час розрахунку базуються на офіційних статистичних даних. Крім того, має бути забезпечена доступність фактологічних даних всіх показників по обраних роках. Натомість наведені в табл. 2 показники демонструють наявність даних за різні роки, що не забезпечує їхнє порівнюваність. Частковим виправданням цього факту є закриття багатьох офіційних статистичних реєстрів під час війни та обмежений доступ пересічних громадян (зокрема й дослідників) до даних офіційної статистики. Однак профільні інституції, завданням яких є збір та аналіз необхідних статистичних даних для їхнього подальшого використання на шляху реалізації поставленої мети (у нашому випадку – для

макроекономічної стабілізації національної економіки на основі соціальної інклюзії), у цьому праві не обмежуються. Сукупність обраних індикаторів мають перевірятися на колінеарність.

Проміжні кроки процедури кількісного оцінювання соціальної інклюзії наразі невирішені та такі, що потребують особливої уваги з боку відповідних органів публічної влади. Ідеться про такі кроки: 2) визначення характеристичних значень індикаторів; 3) нормування індикаторів та 4) визначення їхніх вагових коефіцієнтів.

Зокрема, для визначення характеристичних значень (як відношення поточного значення до оптимального) кожного індикатора всіх форм прояву соціальної інклюзії мають бути в доступності не тільки їхні фактичні поточні значення, але й унормовані оптимальні значення. Без визначення характеристичних значень показників інклюзії (що наразі відсутнє в Україні) процедура нормування неможлива.

Призначенням нормування індикаторів є зведення їхніх характеристичних значень до порівнянних величин. Показники інклюзії, наведені в табл. 2, і ті, що в подальшому можуть бути запропоновані, за способом вимірювання не порівнянні (вимірюються у %, разях, кількості осіб тощо). Це обмежує їхню придатність використання у формулах. Процедура нормування здійснюється для зведення різних показників до інформаційної односпрямованості та розмірності характеристичних значень, робить їх порівнянними.

Метою визначення вагових коефіцієнтів показників інклюзії є врахування ступеня впливу (внеску) агрегованого субіндексу в інтегральний індекс, а показників кожної з форм прояву соціальної інклюзії – в агрегований субіндекс. Вагові коефіцієнти індикаторів та складових соціальної інклюзії за відсутності усталеної методології можуть визначатися шляхом експертного опитування.

Завершальним кроком у процедурі кількісного оцінювання соціальної інклюзії має бути визначення її спеціфічних індексів. Такими індексами можуть стати інтегральний індекс соціальної інклюзії та агрегований субіндекс кожної з форм її прояву. Формалізований вигляд інтегрального індексу соціальної інклюзії (I_{incl}) може, на наш погляд, бути представлений такою формулою:

$$I_{incl} = \sum_{m=1}^3 \alpha_m \cdot I_{form}$$

де α_m – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь внеску субіндексу m -ї форми прояву соціальної інклюзії в інтегральний індекс соціальної інклюзії; I_{form} – агрегований субіндекс m -ї форми прояву соціальної інклюзії. Оскільки ми виділяємо три форми прояву соціальної інклюзії, то $m = 1, 2, 3$.

Для практичних розрахунків за формулою інтегрального індексу соціальної інклюзії попередньо необхідно здійснити розрахунок трьох субіндексів, які відповідають трьом основним формам соціальної інклюзії, а фактично трьом основним елементам її змісту. Розрахунок агрегованого субіндексу I_{form} за кожною з трьох форм прояву соціальної інклюзії пропонуємо здійснювати за такою формулою:

$$I_{form} = \sum_{n=1}^k \beta_n \cdot y_n$$

де β_n – ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь внеску n -го показника в агрегований субіндекс однієї з трьох форм прояву соціальної інклюзії; y_n – нормалізована оцінка n -го індикатора.

Як зазначалося вище, розрахунок соціальної інклюзії на основі її інтегрального індексу можливий за умови позитивного вирішення всіх проблемних питань.

Етап 6. Очікуваним результатом пропонованої моделі має стати макроекономічна стабілізація національної економіки, яка здійснюється на основі соціальної інклюзії. Важливим підґрунтям стабілізації є інклюзивні аспекти розвитку національної економіки, спрямованість останньої не на виключення найслабших і найуразливіших на даний момент осіб і спільнот із суспільного життя, а навпаки, – залучення їх через різні форми прояву інклюзії: через недискримінаційний, рівний доступ усіх членів суспільства до розподілу доходів і майна, користування ресурсами; до трудової та/або підприємницької діяльності та до участі в публічному управлінні.

Дискусія і висновки

Як впливає з розглянутої моделі макроекономічної стабілізації, остання може бути забезпечена на основі соціальної інклюзії. Для визначення внеску інклюзії в макроекономічну стабілізацію необхідно насамперед мати методологічні розробки щодо способів її кількісного оцінювання. Цілком зрозуміло, що запропонована модель – це лише загальний нарис, базова модель інклюзивної стратегії, яка потребуватиме доопрацювання і конкретизації окремих її елементів на певних етапах її розробки відповідними органами – виконавчої влади, статистичними органами (зокрема Міністерством економіки України, Державною службою статистики України та іншими).

Завданнями органів публічної влади, вважаємо, мають бути такі: визначення пріоритетною ціллю сучасного економічного розвитку макроекономічну стабілізацію національної економіки та закріплення соціальної інклюзії як її інструменту; формування та нормативне закріплення набору простих, вимірних і доступних економічних та соціальних показників соціальної інклюзії та форм її прояву, на основі яких можна визначати ступінь макроекономічної стабільності / нестабільності; визначення характеристичних значень обраних індикаторів соціальної інклюзії, розробка методології їх нормування та визначення відповідних вагових коефіцієнтів під кожен показник інклюзії. Визначення вагових коефіцієнтів має здійснюватися шляхом експертного оцінювання, зокрема через стандартизоване інтерв'ю (що не є метою цього дослідження). Одержана в результаті опитування інформація дасть змогу використовувати середні експертні оцінки для визначення вагів (важливості) кожного із індикаторів. Підхід до вибору показників і вагових коефіцієнтів інклюзії має бути гнучким, зазнавати певних корекцій під впливом зміни загальноєкономічної ситуації. Ці показники можуть відрізнятися в країнах з різним рівнем соціального та економічного розвитку.

Стратегія може бути доповнена інклюзивними принципами її реалізації. До таких принципів можуть, зокрема, належати такі: недискримінація; толерантність до людського різноманіття; пріоритет захисту прав та свобод людини; залучення громадян до співпраці з державними органами і громадськими організаціями тощо.

Список використаних джерел

- Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2023 роках. (2024). Офіційний вебсайт Київського міжнародного інституту соціології. <https://kiis.com.ua/>
- Інклюзивне навчання. Статистичні дані. (2023). Офіційний вебсайт Міністерства освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
- Красота, О.В. (2023). Соціальна інклюзія у макроекономічній стабілізації національної економіки. Панькова А.С.

Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. (2013). Наказ Міністерства економічного розвитку від 06.06.2013. № 810. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
 Обстеження умов життя домогосподарств. (2023). Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. <https://stat.gov.ua/uk/datasets/obstezhennya-umov-zhyttya-domohospodarstv>

Про державне стратегічне планування. (2017). Проект Закону України від 05.12.2017. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e7b8af7a-7c03-4d5b-aaa5-e1c0d7e84388&title=ProektZakonuUkraini%20DerzhavneStrategichnePlanuvannia>

Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року. (2021). Указ Президента України від 11.08.2021. №347/2021. https://ips.ligazakon.net/document/U347_21?an=731

Радіонова, І. (2020). Функція соціальної політики та соціальна інклюзія в поясненні загальної економічної рівноваги. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Економіка"*, 1(208), 49–55. <https://doi.org/https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/208-1/6>
 Статистика. Результати опитування роботодавців. (2024). Офіційний вебсайт Державної служби зайнятості України. <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>

Acemoglu, D., & Robinson, J. (2012). *Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty*. New York Crown Publishing Group.

Agénor, P.R., & Pereira da Silva, L.A. (2012). Macroeconomic stability, financial stability and monetary policy rules. *International Finance*, 15(2), 205–224.

Ames, B., Brown, W., Devarajan, Sh., & Izquierdo, A. (2001). *Macroeconomic Policy and Poverty Reduction*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/macropol/eng/#b2>

Atkinson, A., & Marlier, E. (2010). *Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context*. New York.

Corsetti, G., Kuester, K., Meier, A., & Mueller, G.J. (2013). Sovereign risk, fiscal policy, and macroeconomic stability. *The Economic Journal*, 123(566), F99–F132. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/econj.12013>

Cukierman, A., Edwards, S., & Tabellini, G. (1992). Seigniorage and political instability. *American Economic Review*, 82(3), 537–555.

Cukierman, A., Webb, S., & Neyapti, B. (1992). Measuring the independence of central banks and its effect on policy outcomes. *The World Bank Economic Review*, 6(3), 353–398.

EUROPE 2020. (2010). *A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels. <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%202007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

Hujo, K., & Yi, I. (2015). *Social policy and inclusive development*. Geneva.

Krasota, O., & Melnyk, T. (2020). Social Inclusion as an Instrument for Reducing Socio-Economic Inequality. *Scientific Papers of the University of Pardubice (SciPap). Series D*, 28(3), 1192. <https://doi.org/10.46585/sp28031192>

Kuroyanagi, M., Yano, J., Nakanishi, Y., Komatsu, M., Futamura, H., & Mihira, T. (1996). Macroeconomic Stabilization and Monetary Policy of Four Asian Countries: Japan, Korea, Indonesia, and the Philippines-Targets. *Economic Analysis*, 145, 9–197.

Levitas, R. (2003). *The idea of social inclusion*. University of Bristol. <https://research-information.bris.ac.uk/en/publications/the-idea-of-social-inclusion>

Lisbon European Council. *Presidency Conclusions*. (2000). Official website of the European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

Macroeconomic Imbalance Procedure. (2013). Official website Eurostat. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/macroeconomic-imbalances-procedure/indicators>

Mavroeidis, S. (2010). Monetary policy rules and macroeconomic stability: some new evidence. *The American Economic Review*, 100(1), 491–503.

Silver, H. (1994). Social exclusion and social solidarity: three paradigms. *International Labour Review*, 133, 531–578.

Stability and Growth Pact. (1997). Official website of the European Commission. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact_en

Tanase, D., Tanase, A., & Frant, F. (2012). Macroeconomic stability – important factor of economic competitiveness. *Anale. Seria "Stiinta Economice"*, XVIII, 682–685.

The Sustainable development goals. (2015). United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/goals>

Treaty on European Union. (1992). European Communities. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT>

References

About state strategic planning. (2017). The draft Law of Ukraine dated 05.12.2017 [in Ukrainian]. <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e7b8af7a-7c03-4d5b-aaa5-e1c0d7e84388&title=ProektZakonuUkraini%20DerzhavneStrategichnePlanuvannia>

About the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period until 2025. (2021). Decree of the President of Ukraine dated 11.08.2021. No. 347/2021 [in Ukrainian]. https://ips.ligazakon.net/document/U347_21?an=731

Acemoglu, D., & Robinson, J. (2012). *Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty*. New York Crown Publishing Group.

Agénor, P.R., & Pereira da Silva, L.A. (2012). Macroeconomic stability, financial stability and monetary policy rules. *International Finance*, 15(2), 205–224.

Ames, B., Brown, W., Devarajan, Sh., & Izquierdo, A. (2001). *Macroeconomic Policy and Poverty Reduction*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/exrp/macropol/eng/#b2>

Atkinson, A., & Marlier, E. (2010). *Analysing and Measuring Social Inclusion in a Global Context*. New York.

Corsetti, G., Kuester, K., Meier, A., & Mueller, G.J. (2013). Sovereign risk, fiscal policy, and macroeconomic stability. *The Economic Journal*, 123(566), F99–F132. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/econj.12013>

Cukierman, A., Edwards, S., & Tabellini, G. (1992). Seigniorage and political instability. *American Economic Review*, 82(3), 537–555.

Cukierman, A., Webb, S., & Neyapti, B. (1992). Measuring the independence of central banks and its effect on policy outcomes. *The World Bank Economic Review*, 6(3), 353–398.

Dynamics of trust in social institutions in 2021-2023. (2024). Official website of the Kyiv International Institute of Sociology [in Ukrainian]. <https://kiis.com.ua/>

EUROPE 2020. (2010). *A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels. <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%202007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>

Hujo, K., & Yi, I. (2015). *Social policy and inclusive development*. Geneva.

Inclusive education. Statistics. (2023). Official website of the Ministry of Education and Science of Ukraine [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>

Krasota, O. V. (2023). *Social inclusion in macroeconomic stabilization of the national economy: monograph*. Панькова А.С. [in Ukrainian].

Krasota, O., & Melnyk, T. (2020). Social Inclusion as an Instrument for Reducing Socio-Economic Inequality. *Scientific Papers of the University of Pardubice (SciPap). Series D*, 28(3), 1192. DOI: <https://doi.org/10.46585/sp28031192>

Kuroyanagi, M., Yano, J., Nakanishi, Y., Komatsu, M., Futamura, H., & Mihira, T. (1996). Macroeconomic Stabilization and Monetary Policy of Four Asian Countries: Japan, Korea, Indonesia, and the Philippines-Targets. *Economic Analysis*, 145, 9–197.

Levitas, R. (2003). *The idea of social inclusion*. University of Bristol. <https://research-information.bris.ac.uk/en/publications/the-idea-of-social-inclusion>

Lisbon European Council. *Presidency Conclusions*. (2000). Official website of the European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm

Macroeconomic Imbalance Procedure. (2013). Official website of the Eurostat. European Commission. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/macroeconomic-imbalances-procedure/indicators>

Mavroeidis, S. (2010). Monetary policy rules and macroeconomic stability: some new evidence. *The American Economic Review*, 100(1), 491–503.

Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine. (2013). Order of the Ministry of Economic Development dated 06.06.2013. No. 810 [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

Radionova, I. (2020). The Function of Social Policy and Social Inclusion in Explaining the General Economic Equilibrium. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 1(208), 49–55 [in Ukrainian]. <https://doi.org/https://doi.org/10.17721/1728-2667.2020/208-1/6>

Silver, H. (1994). Social exclusion and social solidarity: three paradigms. *International Labour Review*, 133, 531–578.

Stability and Growth Pact. (1997). Official website of the European Commission. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact_en

Statistics. The results of the survey of employers. (2024). Official website of the State Employment Service of Ukraine [in Ukrainian]. <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>

Survey of living conditions of households. (2023). Official website of the State Statistics Service of Ukraine [in Ukrainian]. <https://stat.gov.ua/uk/datasets/obstezhennya-umov-zhyttya-domohospodarstv>

Tanase, D., Tanase, A., & Frant, F. (2012). Macroeconomic stability – important factor of economic competitiveness. *Anale. Seria Stiinta Economice*, XVIII, 682–685.

The Sustainable development goals. (2015). United Nations. Department of Economic and Social Affairs. Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/goals>

Treaty on European Union. (1992). European Communities. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT>

Отримано редакцію журналу / Received: 10.03.24

Прорецензовано / Revised: 20.04.24

Схвалено до друку / Accepted: 06.05.24

Olena KRASOTA, PhD (Econ.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0001-8840-3119
e-mail: helena555@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

MODEL OF A STRATEGY FOR THE NATIONAL ECONOMY MACROECONOMIC STABILIZATION BASED ON SOCIAL INCLUSION

Background. *The article argues that the issues of macroeconomic stabilization of the national economy are among the most topical in modern economic research. It is specified that the economic, social, geopolitical and other upheavals of the beginning of the 21st century demonstrate the vulnerability of economic systems to internal and external shocks. They require rethinking the current goals and the searching for new tools to achieve the goals. It is emphasized that the macroeconomic stability of the Ukrainian economy is affected by many factors caused by the processes of uncertainty and unpredictability, in particular, the full-scale russian invasion of Ukraine. These factors adjust the current theoretical approaches to managing macroeconomic stability.*

Methods. *The methodological foundation of the proposed model relies on significant international and domestic documents in the field of strategic planning and economic security (the latter is understood as macroeconomic stabilization). Based on their analysis, the author justifies an approach to developing a model of a strategy for the macroeconomic stabilization of the Ukrainian economy through social inclusion.*

Results. *The primary stages of developing a model of macroeconomic stabilization strategy based on social inclusion are identified, and each stage is enriched with specific content. The author interprets social inclusion and its primary forms of manifestation. A quantitative assessment of social inclusion based on its integral index and aggregated sub-indices of each form of its manifestation is suggested. The article outlines a scope of existing problems that hinder the full use of the potential of social inclusion for the macroeconomic stabilization of the national economy. These issues are related to establishing and normative consolidation of simple, measurable and easily accessible economic and social indicators of social inclusion. These indicators help identify the degree of the macroeconomic stability or instability, determine characteristic values of social inclusion indicators, develop a methodology for their standardization, and establish the appropriate weighting coefficients for each social inclusion indicator.*

Conclusions. *Ensuring inclusive participation of all members of society in social life through non-discriminatory access to income and property distribution, engagement in labor or entrepreneurial activities, and involvement in public governance is a practical approach to accelerating macroeconomic stabilization of the national economy.*

Keywords: *macroeconomic stabilization, state strategic planning, macroeconomic stabilization strategy model, social inclusion, forms of social inclusion, strategic goals.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.